

Emir Teýmirleňiň gargsy

Category: Geň-taňsy wakalar, Kitapcy

написано kitapcy | 23 января, 2025

Emir Teýmirleňiň gargsy EMIR TEÝMIRLEÑIŇ GARGYŞY

Teýmirleň 1405-nji ýylyň 18-nji fewralynda Hytaýa ýoriše barýarka, ýolda Otrar şäherine ýetende, altmyş dokuz ýaşynda aradan çykdy. Onuň ölümüne fibrositis keseli sebäp boldy. Hökümdaryň meýdi agtygy Halyl Soltan tarapyndan dessine Samarkanda getirilip, özünden öñ aradan çykan başga bir agtygy Muhammet Soltanyň Ruhabada golaý medresesiniň howlusynda jaýlandy. Teýmirleň tagtygy agtygy Muhammet Soltana miras goýmak isleyärди. Emma Muhammet Soltanyň 1404-nji ýylda

garaşylmadık ýagdaýda aradan çykmagy sebäpli, hökümdar söýgülü agtygynyň hormatyna Samarkandyň iň görnükli depesinde mawzoleý bina etdirdi. Muhammet Soltanyň gubury şol mawzoleýdedi. Bu ýerde mawzoleý bilen birlikde metjit we medrese hem bardy. Teýmirleň bakyýete göç edensoň, onuň özem agtygynyň ýanyna jaýlandy. Şol wagtdan başlap Gur Emir teýmiridler hanedanlygynyň wekilleriniň jaýlanýan ýerine öwrüldi. Teýmirleňden soň onuň ogullary Şahruh, Miranşa, agtygy Ulugbek dagylar şu ýerde jaýlandy.

1941-nji ýylда Stalin Teýmirleňiň mazarynyň açylyp görülmegi we öwrenilmegi barada görkezme berdi. 1941-nji ýylyň 19-njy iýunynda sowet antropology Mihail Gerasimow we onuň topary Samarkantda Teýmirleňiň mazaryny açmakçydygyny mälim etdi. Musulman ruhanylary muňa garşıy çykdy. Ýonekeý halk hem närazylygyny bildirdi. Mollalar rus antropologlaryna «Teýmirleň göründe bimaza edilse, üç günüň içinde görlüp- eşdilmedik betbagtçylygyň üstünden baryljagyny» duýdurduylar. Halk hem öz gezeginde, kim bolsa bolsun, tapawudy ýok – Teýmirleňiň mazaryny açmaga het edeniň ýurduny al-arwahlardyr şeýtanlaryň gaplap aljakdygy barada gadymy ýazgynyň bardygyny aýdýardy. Bu zatlaryň barsyny köneden galan biderek ynanç hasap eden Mihail Gerasimow 1941-nji ýylyň 19-njy iýunynda mazary açyp, Teýmirleňiň süñklerini daşyna çykarypdyr. Hökümdaryň tabytynyň daş ýüzüne ýazlan «Men ölümdeñ oýananymda bütin dünýä titrär» diýen ýazga üns beren bolmandyr. Teýmirleňiň jesedini öwrenmek üçin Leningrada äkidipdurler... Aýdlyşy ýalam bolupdyr: Üç günüň içinde – 1941-nji ýylyň 22-nji iýunynda Faşistik Germaniya (ähdíýalanlyk bilen) SSSR-e garşıy uruş yqlan edip, sowet ýurduna cozdy.

Antropolog Gerasimow kelleçanagy öwrenip, Teýmirleňiň býustyny ýasady. Teýmirleňiň bedeninde geçirilen barlaglar onuň 1,73 metr boýly, gapak ýaly giň döşli, iri süñkli adam bolandygyny görkezdi. Şeýle-de onuň aýagynyň keýtikligi baradaky maglumatyň hem dogrudyggy anyklandy.

Barlaglar doly geçirilip bolnansoň, 1942-nji ýylyň noýabrynda Teýmirleň jesedi yslam dessurlaryna laýyklykda Gur Emir türbesine gaýtadan jaýlandy. Diňe şundan soň SSSR goranyş pozisiýasyndan hüjüm ediş pozisiýasyna geçip, 1943-nji ýylyň 2-nji fewralynda nemes goşunlaryna garşıy Stalingrad ýeňşini gazandy. SSSR-iň Ikinji jahan urşunda (Beýik Watançylyk urşunda -t.b.) diňe goşundan ýitiren ýitgisi 9 milliondan

gowrakdyr.

Ýogsa-da, hökümdaryň gargyşynyň soňy gelmedimikä?..

Ýylmaz KARAHAN. Geň-taňsy wakalar